

Blendow Lexnova Expertkommentar - Offentlig rätt, april 2016

EU:s dataskyddsförordning

EU:s dataskyddsförordning väntas antas under våren och börja gälla om drygt två år. Den innehåller många nyheter. Bland annat kommer det i större utsträckning än tidigare att behövas författningsstöd för att myndigheter ska få behandla personuppgifter. Den så kallade missbruksregeln försvinner också.

EU-kommissionens förslag till en allmän uppgiftsskyddsförordning lämnades i början av 2012. Jag har skrivit om förslaget i [expertkommentaren i offentlig rätt för maj 2012](#). Efter segslitna förhandlingar träffades i december 2015 en politisk överenskommelse om förordningen, som med största sannolikhet kommer att antas formellt under våren 2016. Förordningen, som ersätter det nuvarande [dataskyddsdirektivet \(95/46/EG\)](#), ska börja tillämpas två år efter det att den antagits och publicerats, dvs. förmodligen strax före sommaren 2018.

Det återstår en slutredigering av förordningen, så den slutliga artikelnumreringen är inte klar än. Det står dock klart att det kommer att bli ett mycket omfattande dokument med ett drygt nittiototal artiklar och hundratals inledande förklarings-satser. Dataskyddsdirektivet har 34 artiklar och 72 ingresspunkter. Just ord- och detaljrikedomen i förordningen är slående. Det finns otaliga begrepp och formuleringar som EU-domstolen kan komma att behöva tolka när nationella domstolar begär tolkningsbesked i form av så kallade förhandsavgöranden. Många av de grundläggande reglerna i dataskyddsdirektivet - och därmed i personuppgiftslagen (1998:204) som genomför direktivet - verkar dock vara i sak oförändrade, även om de ofta uttrycks med många flera ord. En hel del sakliga nyheter finns förstås, men i denna expertkommentar har jag bara utrymme att nämna några få.

Dataskyddsförordningen kommer - till skillnad från dataskyddsdirektivet - att vara direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater och det får inte finnas någon mellankommande nationell lagstiftning. Vissa bestämmelser i dataskyddsförordningen tillåter och förutsätter i vissa fall dock att det finns kompletterande lagstiftning på nationell nivå. Vi behöver alltså upphäva personuppgiftslagen och analysera vilken kompletterande lagstiftning som behöver eller bör införas. En särskild utredare tittar redan på hur det ska göras ([dir. 2016:15](#)). Hon ska redovisa sina förslag senast den 12 maj 2017 så att lagstiftningen kan vara på plats vid förordningens ikraftträdande ungefär ett år senare.

Förordningen ska inte gälla vid bl.a. brottsbekämpning. Inom EU kom man emellertid samtidigt med förordningen också överens om ett EU-direktiv om skydd av personuppgifter vid brottsbekämpning, brottmålshantering och straffverkställighet. Detta nya EU-direktiv måste genomföras i svensk lagstiftning och en (annan) särskild utredare ska lämna förslag till det senast den 1 april 2017 ([dir. 2016:21](#)). Hur det ska bli med behandling av personuppgifter vid annan verksamhet som faller utanför dataskyddsförordningen, t.ex. inom försvaret, utreds av den först nämnda utredaren.

Någon motsvarighet till den så kallade missbruksregeln i 5 a § personuppgiftslagen, som infördes efter förslag av mig ([SOU 2004:6](#) och [prop. 2005/06:173](#)) och som innebär lättnader vid behandling av personuppgifter i ostrukturerat material, finns inte i dataskyddsförordningen. Det har uppenbarligen varit svårt för Sverige att få förståelse för den inom EU.

Det ska enligt förordningen liksom i dag vara tillåtet att behandla icke känsliga personuppgifter när det är nödvändigt för att fullgöra en rättslig skyldighet eller för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse eller i samband med myndighetsutövning. En nyhet enligt förordningen är att det i dessa fall krävs att den rättsliga grunden för behandlingen fastställs i (EU-rätten eller) nationell lagstiftning. Syftet med behandlingen ska enligt huvudregeln fastställas i lagstiftningen, och lagstiftningen måste alltid uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. I den nya allmänna myndighetsdatalag som en utredning föreslog i april 2015, innan dataskyddsförordningen var färdig, finns en generell rättslig grund om att en myndighet får behandla personuppgifter "om det är nödvändigt för att den ska kunna utföra sin verksamhet". Det har jag skrivit om i [expertkommentaren i offentlig rätt för maj 2015](#). Frågan är om en så brett formulerad bestämmelse, som tillåter behandling bara en myndighet - till exempel en kommunal förvaltning - har bestämt sig för att bedriva en verksamhet, är tillräcklig enligt förordningen.

I dag kan myndigheter också behandla personuppgifter med stöd av en intresseavvägning. Det blir enligt förordningen inte tillåtet när myndigheter fullgör sina uppgifter.

En annan nyhet i förordningen är att myndigheter - förutom domstolarna i deras dömande verksamhet - blir skyldiga att utse personuppgiftsombud. En och samma person kan dock utses till personuppgiftsombud av flera myndigheter.

Inför att dataskyddsdirektivet antogs kort efter Sveriges inträde i EU 1995 var det mycket diskussion om hur ett direktiv skulle inverka på vår yttrandefrihet och offentlighetsprincip. Under förhandlingarna om den direkt verkande dataskyddsförordningen har det konstigt nog varit ganska tyst i den svenska debatten om motsvarande frågor. Slutresultatet, som vi nu kan se, verkar dock ha blivit så bra för svensk del som man kunnat önska sig.

Det framgår uttryckligen av förordningen att det är medlemsstaterna som i lag ska förena rätten till integritet i enlighet förordningen med yttrande- och informationsfriheten. För behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande är medlemsstaterna skyldiga att göra de undantag från förordningen som är nödvändiga för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfriheten. I fråga om offentlighetsprincipen gäller enligt förordningen att personuppgifter i "officiella handlingar" hos myndigheter får lämnas ut i enlighet med nationell lagstiftning, för att jämka samman allmänhetens rätt att få tillgång till "officiella handlingar" med rätten till skydd av personuppgifter enligt förordningen.

Det var bara ett litet axplock bland nyheterna i dataskyddsförordningen, som det kan finnas anledning att ta återkomma till i kommande expertkommentarer.

Sören Öman

Ordförande i Arbetsdomstolen. (Se även www.sorenoman.se)